UNIVERSITY OF HELSINKI

https://helda.helsinki.fi

Ja suurin niistä on toivo : nuorten aikuisten kosmopoliittinen eletty teologia

Laiho, Marjukka

Mikkola, Sini; Saarelainen, Suvi-Maria

2023

http://hdl.handle.net/10138/355007

Laiho, M 2023, Ja suurin niistä on toivo : nuorten aikuisten kosmopoliittinen eletty teologia. julkaisussa S Mikkola & S-M Saarelainen (toim), Millenniaalien kirkko : Kulttuuriset muutokset ja kristillinen usko. Suomen ev.-lut. kirkon tutkimusjulkaisuja, Nro 139, Kirkon tutkimus ja koulutus, Helsinki, Sivut 314-340. < https://julkaisut.evl.fi/catalog/Tutkimukset%20ja%20julkaisut/r/4322 >

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository. https://helda.helsinki.fi
This is an electronic reprint of the original article.
This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.
Please cite the original version.

12 Ja suurin niistä on toivo: nuorten aikuisten kosmopoliittinen eletty teologia

Marjukka Laiho

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

12.1 Johdanto

”Niin pysyvät nämä kolme: usko, toivo ja rakkaus.” (1. Kor. 13)

Aikamme poliittisten ja arkisten tarinoiden keskiössä ovat kokemukset uhatusta turvallisuuden tunteesta. Populismin nousu, disinformaatio ja klikkiotsikot murentavat uskoa yhteiskunnallisiin instituutioihin ja julkiseen keskusteluun.[1] Toisaalta nuorilla on vanhempia sukupolvia enemmän luottamusta poliittisiin päättäjiin ja kansalaisyhteiskuntaan. Luottamus kirkkoon on kuitenkin heikentynyt eikä sitä koeta merkittäväksi oman hyvinvoinnin kannalta. Varsinkin nuoremmat sukupolvet kokevat kirkon jääneen ajastaan

1 Mm. Ojala & Matikainen 2022; Simonen et al. 2021.

jälkeen.[2] Uskonnon merkitys onkin vähentynyt voimakkaasti suomalaisten keskuudessa, varsinkin nuoremmissa sukupolvissa.[3]

Samaan aikaan myös uskontoon liittyvää julkista keskustelua leimaavat uhkakuvat, kuten keskustelu uskonnollisesta fundamentalismista ja terrorismista.[4] Viimeisen vuosikymmenen aikana näiden uhkakuvien rinnalle on alettu kaivata yhä enemmän tarinoita siitä, miten tavoitella ja vahvistaa rauhaa ja solidaarisuutta.[5] Tällainen rauhaa vahvistava diskurssi on *kosmopoliittisuus*, jonka juuret ulotetaan usein filosofi Immanuel Kantin teokseen *Ikuiseen rauhaan* (1795).[6] Siinä missä Kant liitti oman aikansa kosmopoliittisuuden kansainväliseen oikeusjärjestelmään ja valtioihin, viimeaikaisissa puheenvuoroissa on korostettu kosmopoliittisuutta globaalina etiikkana, moraalisena positiona ja tulevaisuuteen katsovana muutosvoimana. Kosmopoliittisuuden keskiöön ovat nousseet kosmopoliittiselta ihmiseltä odotettavat hyveet, kuten suvaitsevaisuus ja oikeudenmukaisuus. Nykyisessä globaalin maailman kontekstissa kosmopoliittisuus onkin nähty maailmankansalaisuutena ja muutosvoimana. Tällaisen ajattelun tavoitteena on edistää esimerkiksi rauhaa, yhdenvertaisuutta ja ympäristösuojelua.[7]

Nykyaikainen ajatus kosmopoliittisuudesta tulee lähelle niitä arvoja, joita Shalom Schwartzin arvoteoriassa on kutsuttu *universalismiksi*. Schwartzin mukaan universalismiarvot liittyvät kaikkien ihmisten hyvinvoinnin ja luonnon ymmärtämiseen, arvostamiseen, suvaitsemiseen ja suojelemiseen. Universalismiarvoihin kuuluvat niin tasa-arvo, maailmanrauha, sosiaalinen oikeudenmukaisuus, laajakatseisuus kuin ympäristön suojeleminen.[8] Suomalaisten arvoja tutkineen Klaus Helkaman mukaan suomalaiset ovat olleet universalismiarvojen kannatuksessa Euroopan kärkeä. Luonto ja tasa-arvo ovat siis suomalaisen arvomaiseman ytimessä.[9]

Niin universalismin kuin kosmopoliittisuuden katse kohdistuu maailmanlaajaan ihmiskuntaan ja kaikkeen elolliseen. Ylirajaista oikeudenmukaisuutta

2 Simonen et al. 2021, 6–7, 23, 93–94.
3 Ketola 2020, 38–39.
4 Esim. Malkki et al. 2021
5 Mm. Boyd 2014; Wibben 2015; Lyytikäinen et al. 2020.
6 Ks. esim. Huggler 2010.
7 Mm. Derrida 2004; van Hooft 2009.
8 Käännös Helkama 2015.
9 Helkama 2015, 112.

ja vieraanvaraisuutta korostavan ajattelun juuret löytyvät jo antiikin stoalaisuudesta ja varhaisesta kristillisestä perinteestä.[10] Pitkään moderni sosiaalitieteellinen keskustelu kosmopoliittisuudesta kuitenkin sivuutti uskonnon, joka nähtiin lähinnä sosiaalisena ongelmana ja turvallisuusuhkana. Nykyisessä postmodernissa globalisaation, uskonnollisen moninaisuuden ja kansainvälisen muuttoliikkeen kontekstissa uskonnon ja kosmopoliittisuuden rajapinnoista kaivataan kuitenkin sekä empiirisiä että teoreettisia tutkimuksia.[11]

Tämän vuosituhannen aikana sosiologisessa keskustelussa onkin kehittynyt ajatus metodologisesta kosmopoliittisuudesta. Tätä ajatusta on kehittänyt erityisesti Ulrich Beck, jonka mukaan kosmopoliittinen metodologia ylittää vanhoja sosiaali- ja ihmistieteellisen keskustelun rajoja – olivat ne sitten valtioiden, ihmisten, ihmisryhmien tai elämän erilaisten osa-alueiden rajoja. Rajojen sijaan uusi lähestymistapa korostaa koko ihmiskunnan keskinäisriippuvuuksia sekä elämän kokonaisvaltaisuutta, esimerkiksi julkisen ja yksityisen elämän yhteenkietoutuneisuutta.[12] Sama ylirajaisuus koskee myös uskontoa ja uskonnollisia instituutioita, jotka ovat Beckin mukaan aina olleet globaaleja muutosvoimia. Myös nykyisessä globaalien riskien ajassa uskonnollisilla uskomuksilla on voimaa muuttaa ihmisyyttä ja järisyttää maailmaa. Tämä kuitenkin edellyttää uudenlaista tasapainottelua harmoniaan tähtäävän uskonnollisen totuusajattelun ja moninaisuuden hyväksyvän rauhanaatteen välillä. Beckin mukaan uskonnollisella yksilöllisyydellä eli individualismilla voi olla tässä yhtälössä ratkaiseva rooli.[13]

Kosmopoliittista teologiaa hahmotellut Namsoon Kang onkin todennut, että globaalin epätasa-arvon kysymykset haastavat tekemään uudenlaista teologisointia eli teologista reflektiota.[14] Kangin mukaan kosmopoliittinen diskurssi murtaa teologiassa vallinneita vanhoja reunaehtoja ja laajentaa oikeudenmukaisuutta ja solidaarisuutta yli erilaisten rajojen. Samalla se tarjoaa tapoja hahmottaa teologian akateemista tutkimusta laajemmin. Kangin mukaan teologian ei tulisi olla vain akatemian ammattilaisten harjoittama

10 Derrida 2014, 57.

11 Mm. Kim & Rovisco 2014.

12 Beck & Sznaider 2010; ks. myös Beck 2006; 2014.

13 Beck 2010, 1, 82–85,190–191.

14 Kang 2013, 2. Teologisoinnilla voidaan tarkoittaa teologista reflektiota tai teologian tekemisen tapoja. Ks. esim. Pieterse 2017.

diskurssi vaan kokonaisvaltainen olemisen ja elämisen tapa. Teologia on siis syvää eksistentiaalista pohdintaa siitä, millainen maailma on ja millainen sen tulisi olla. Kangin ymmärrys teologisoinnista korostaa postmodernin ajattelun kokonaisvaltaisuutta. Se sitoo yhteen pienen ja suuren, lokaalin ja globaalin, henkilökohtaisen ja julkisen. Samalla se luo yhteyden myös vallitsevan todellisuuden ja ideaalitodellisuuden eli utopian välille.[15]

Kangille kosmopoliittisuus on teologian tekemisen katsantokanta eli *standpoint*, joka sitoutuu puolustamaan tasapuolista, planetaarista ja tasa-arvoista oikeudenmukaisuutta ja solidaarisuutta kaikenlaisten ihmisten kesken. Keskeistä on ihmisten vertaisuus riippumatta kansallisuudesta, sukupuolesta, uskonnosta, rodusta tai seksuaalisuudesta. Valtioiden ja poliittisten prosessien sijaan tällaisen ajattelun keskiössä on yksilö ja hänen yksilöllisyyteensä sekä yksilöistä muodostuva 'me'. Kangille tämä tarkoittaa maailmanlaajaa ihmisten yhteisöä, joka ei sulje mitään tai ketään ulos. Tällaisen planetaarisen yhteisön arvoissa korostuvat ihmisoikeudet, globaali oikeudenmukaisuus ja moninaisuutta vaaliva solidaarisuus.[16]

Kangin kosmopoliittinen teologia voidaan nähdä osana laajempaa globaalia teologiaa, joka neuvottelee aina paikallisen kontekstin, yksilön kokemuksen ja toimijuuden sekä kaikille ihmisille yhteisen universaalin ja globaalin välillä. Teologisoinnin näkökulmiksi nousevat tällöin kysymykset samanlaisuudesta ja erilaisuudesta, universaalista ja partikulaarista, yksey-destä ja moninaisuudesta, eksklusiivisuudesta ja inklusiivisuudesta – sekä totuudesta ja sen (mahdollisista) rajoista.[17] Näissä keskusteluissa keskeisiä tutkimusaiheita ovat olleet esimerkiksi uskontojen moninaisuus, globaali kapitalismi, ilmastoahdistus, intersektionaalisuus ja sukupuoli sekä erilaiset sovintoa ja oikeudenmukaisuutta edistävät prosessit.[18]

Suomalaisessa kontekstissa kosmopoliittista uskontoa on hahmotellut historioitsija Juha Sihvola. Hänen mukaansa globaalia etiikkaa tarvitaan, "koska elämme sellaisessa maailmassa kuin nykyään elämme. Maailman kaikki osat ovat toisistaan riippuvaisia. Toimintamme vaikuttaa koko maailmaan, ja sen seurauksia on pakko miettiä koko maailman kannalta."[19]

15 Kang 2013, ix-2 24.
16 Kang 2013, 24, 83–91.
17 Pieterse 2017, 139.
18 Bergmann & Vähäkangas 2021, 11.
19 Sihvola 2004, 210.

Tällaista ajattelua Sihvola kutsuu maailmankansalaisen etiikaksi. Uskonto, varsinkin Sihvolan kuvaama dogmaattisuutta ja fanaattisuutta kaihtava maailmankansalaisen uskonto voi motivoida ihmistä toimimaan moraalisesti.[20] Beck on kutsunut tällaista uskontoa 'sivilisaation sivistämiseksi'. Tällöin dogmaattisten taistelujen sijaan keskiössä on käytännöllinen yhteistyö, uskonnollinen maalaisjärki ja sen toimivuus ihmisten arjessa.[21]

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon uusimmassa Ovet auki -strategiassa todetaan, että kirkko sitoutuu muun muassa jakamattomaan ihmisarvoon. Myös kohtuullisen elämäntavan ja ympäristövastuun nähdään nousevan kirkon perussanomasta. Kirkon strategiseksi tavoitteeksi asetetaan toivon ylläpitäminen ihmisten elämässä ja yhteiskunnassa.[22] Tällaiset arvot ja tavoitteet sopivat hyvin yhteen myös kosmopoliittisen teologian kanssa – tai ovat juuri sitä. Samalla ne ovat pohdintaa siitä, mitä on kristinuskon ja varsinkin luterilaisuuden ydin.[23] Kirkon eletty usko[24] kuitenkin tapahtuu strategioiden sijaan ruohonjuuritasolla, ihmisten arjessa ja elämässä. Tällaista on myös nuorten aikuisten kosmopoliittinen teologia, joka paitsi soveltaa niin myös kritisoi ja rakentaa uutta, globaalista mielenmaisemasta nousevaa elettyä teologiaa.

12.2 Tutkimustehtävä ja -menetelmät

Tämä tutkimus kuvaa ja analysoi nuorten aikuisten arjessa tapahtuvaa eli elettyä kosmopoliittista teologiaa. Tutkimukseni sijoittuu osaksi kriittistä eletyn teologian tutkimusta.[25] Lähestymistapani ammentaa teoreettisia ja metodologisia juuria sekä eletyn uskonnon tutkimuksesta[26], etnografisesta teologian tutkimuksesta[27] että kriittisestä uskontososiologiasta[28]. Tällaisen

20 Sihvola 2004, 253–255; Sihvola 2011.
21 Beck 2010, 197.
22 Ovet auki 2020.
23 Vrt. Stjerna 2014.
24 Ks. Hintsala 2017.
25 Ks. Laiho 2021, 142–146.
26 Mm. McGuire 2008; Orsi 2005; Ammerman 2021.
27 Mm. Scharen & Vigen 2011; Wigg-Stevenson 2014.
28 Mm. Altglas & Wood 2018.

tutkimuksen keskiössä on virallisen tai normatiivisen teologian sijaan ihmisten eletty arki ja kokemus sekä uskonnon ja uskonnollisuuden muutos. Samalla se ottaa kantaa 'virallisen' ja eletyn teologian väliseen suhteeseen ja siihen sisältyviin jännitteisiin. Näissä tarkasteluissa kyse on myös ja erityisesti vallasta. Syvimmillään kriittisen eletyn teologian kysymykset koskevat siis sitä, kenellä on oikeus tehdä teologiaa – tai "oikeaa" teologiaa.[29]

Teologisen toimintatutkimuksen piirissä teologisen tietämisen moninaisuutta on kuvattu puhumalla teologian neljästä äänestä. Näitä ovat: normatiivinen, muodollinen, omaksuttu ja toiminnallinen teologia. Näistä ensimmäiset kaksi viittaavat 'viralliseen' kirkolliseen ja akateemiseen teologiaan, kaksi viimeistä taas kuvaavat ryhmien (tai yksilöiden) sanoissa tai teoissa ilmenevää "elettyä" teologiaa.[30] Tässä tutkimuksessa lähestyn nuorten aikuisten teologista puhetta eli teologisointia sanallistettuna elettynä teologiana. Näen, että tällainen teologia – ja kaikki teologia – on tilannesidonnaista, kokemuksellista, kehollista ja positionaalista.[31] Tutkiessani yksilöiden teologista puhetta korostan teologian paikantunutta, lokaalia luonnetta. Samalla tutkimukseni suunta on globaaleissa, planetaarisissa horisonteissa – koko ihmisyhteisön elämässä ja sen tuolla puolen. Juuri näissä lokaalin ja globaalin, henkilökohtaisen ja poliittisen jännitteissä syntyy nykynuorten ajassa elävä mutta perinteestä ammentava teologisointi.

Tutkimukseni kontekstina ja rajauksena toimii kosmopoliittisen teologian viitekehys sekä tutkimuksen sijoittuminen Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kontekstiin. Nuorilla aikuisilla tarkoitan 1990-luvulla ja hieman sen jälkeen syntyneitä. Tutkimukseni vastaajat edustavat siis pääosin Z-sukupolvea.[32] Tutkimukseeni osallistuneet nuoret aikuiset olivat aineistonkeruun aikaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jäseniä ja iältään 16–28-vuotiaita. He osallistuivat tutkimukseen vapaaehtoisesti ja heiltä pyydettiin lupa tutkimusaineiston käyttöön luottamuksellisesti ja pseudonyymein.

Olen tavoittanut tutkimukseeni osallistuneet nuoret aikuiset (N=20) kahden suurimman kirkollisen kehitysapujärjestön kautta.[33] Ensimmäinen

29 Laiho 2022; myös Vuola 2020.

30 Cameron et al. 2010.

31 Ks. mm. Bergmann & Vähäkangas 2021; myös Cameron et al. 2010.

32 Esim. Ketola 2020.

33 Nämä ovat Kirkon ulkomaanavun Changemaker-verkosto sekä Suomen Lähetysseuran nuoret aikuiset.

kontakti tutkimukseen osallistujien kanssa tapahtui vieraillessani verkostojen tapahtumissa, joissa esittelin itseni ja kerroin tutkimuksestani. Kutsuin myös nuoria keskustelemaan tutkimuksesta ja sen toteutuksesta. Tapaamisten jälkeen lähetin verkostojen sähköpostilistoille avoimen kyselyn, jonka laadin yhdessä verkostojen koordinaattorien kanssa ja jota tarkensin nuorten kanssa käytyjen keskustelujen perusteella. Kysely tavoitti sekä tapahtumissa kohtaamiani että muita nuoria aikuisia. Kyselyvastauksissa nuoret kertoivat taustastaan sekä avasivat omaa uskonnollista ja yhteiskunnallista ajatteluaan. Kysymykset olivat hyvin avoimia. Esimerkiksi uskontulkinnasta kysyin seuraavasti "Mikä mielestäsi on tärkeintä tai merkittävintä kristinuskossa?" sekä "Mikä mielestäsi on vaikeinta tai ikävintä kristinuskossa?". Analysoin näihin kysymyksiin annetut avovastaukset laatimalla visuaalisia käsitekarttoja[34], joissa keskityin nimenomaan osallistujien käyttämiin käsitteisiin. Lopuksi laadin sanapilven niistä keskeisistä käsitteistä, joilla osallistujat kuvasivat uskonnollista ajatteluaan ja kristinuskon merkityssisältöjä.

Toinen kontakti tutkimuksen osallistujien kanssa tapahtui kutsumalla yhteystietonsa jättäneet nuoret aikuiset (N=14) refleksiiviseen syvähaastatteluun[35]. Näiden keskustelujen tavoitteena oli syventää aiempaa aineistonkeruuta ja sen analyysiä ja näin luoda syvällistä ymmärrystä haastateltavien näkökulmista. Tätä tavoitetta tuki haastattelutilanteen huolellinen valmistelu. Laadin jokaista haastattelua varten yksilöllisen haastattelurungon, jonka lisäksi käytin laatimaani sanapilveä haastattelun apuvälineenä. Haastattelutilanteessa annoin paljon tilaa haastateltavien elämänkokemuksille ja toin alustavia analyyttisiä pohdintojani yhteiseen keskusteluun.

Keskustelujen pohjalta laadittu litteraatti (154 750 sanaa) toimii tämän artikkelin keskeisenä aineistona. Nämä litteroidut haastattelut kertovat paitsi tutkimukseen osallistujista niin myös siitä vuorovaikutustilanteessa, joissa heidän puheensa on syntynyt. Lähestymistapani ytimessä on ymmärrys tiedon intersubjektiivisesta luonteesta, joka huomioi tutkijan ja tutkittavan vuorovaikutuksen tutkimuksen aikana.[36] Tutkiessani olen kiinnittänyt paljon huomiota tutkijan positioon, rooliin, valtaan ja vaikutukseen

34 Ks. Åhlberg 2007; Wheeldon & Åhlberg 2019.

35 Passoa et al. 2019; Puusa 2020, 115.

36 Mm. Fabian 2014.

tiedontuottamisen prosessissa sekä pyrkinyt reflektoimaan näitä avoimesti ja kriittisesti. Valitsemallani lähestymistavallani on paljon yhteistä antropologisen tutkimuksen, varsinkin antropologisen refleksiivisyyden[37] kanssa.

Objektiivisuuden ja neutraaliuden sijaan haluan korostaa osallisuuttani sekä tuottamassani aineistossa että sen analyysissä. Tällainen näkökulma edellyttää tutkijan kriittistä itsereflektiota ja laajentaa laadullisen tutkimuksen metodologiaa kohti entistä syvempää ymmärrystä tutkimukseen osallistuvien aktiivisesta roolista tiedontuottajina. Nämä ajatukset tiedon vuorovaikutteisesta luonteesta ja tutkijan osallisuudesta ovat ohjanneet myös aineiston analyysiprosessia. Tällaista analyysiprosessia on kuvattu nimellä refleksiivinen temaattinen analyysi[38]. Sen keskiössä on tutkijan aktiivinen työ ja tulkinta aineiston abstrahoimiseksi. Refleksiivinen temaattinen analyysi on paitsi aineiston koodaamista ja teemojen luomista, myös niiden kehittämistä ja tulkintaa.[39] Tässä tutkimuksessa olen etsinyt ja analysoinut tutkimusteemani kannalta keskeisiä, merkitysperustaisia käsitteitä. Tällaisiksi avainkäsitteiksi eli ydinteemoiksi ovat valikoituneet *usko*, *rakkaus* ja *toivo*.

12.3 Usko – Jumalaan mutta ei Raamattuun

Uskosta ja uskonnollisuudesta puhuminen on usein suomalaisille vaikeaa, vaikkakin puhumattomuuden kulttuuri on murtumassa nuorempien sukupolvien keskuudessa.[40] Myös haastateltavien nuorten aikuisten perheissä puhumisen kulttuurit olivat hyvin erilaisia. Esimerkiksi Saran, 17, mukaan "me ei olla ehkä sellanen suku, et me puhutaan kauheesti tollasista". Toisaalta, Emma, 22, kuvasi lapsuudenperheensä arkista keskustelukulttuuria seuraavasti: "Semmonen perhekeskeisyys on tosi tärkee meille. Me puhutaan kaikista asioista, niin [usko on] yksi asia muiden joukossa".

Perheissä vaikuttavasta puhumisen kulttuurista riippumatta kaikki tutkimukseeni osallistuneet nuoret aikuiset olivat hyvin kyvykkäitä sanoittamaan

37 Mm. Lindh 2015; ks. myös Wigg-Stevenson 2014, Scharen & Vigen 2011.
38 Braun & Clarke 2021.
39 Braun & Clarke 2021, 97–108.
40 Esim. Spännäri et al. 2021.

ajatuksiaan uskonnosta, uskomisesta ja omasta vakaumuksestaan. Nuoret aikuiset siis pohtivat monitahoisesti sekä oman uskonsa luonnetta että sen sisältöä ja sanoittamista. Vaikka kaikki puhumisen tavat olivat analyyttisiä ja kriittisiä, niiden ilmaisumuodot vaihtelivat iän, uskonnollisen taustan ja aktiivisuuden sekä opintoalan ja opintojen vaiheen perusteella. Varsinkin akateemisissa opinnoissaan pitemmälle ehtineet pohtivat sitä, miten opintojen sisällöt olivat antaneet uusia käsitteitä ja ajattelutapoja.

Nuorten sanoitukseen ja pohdintaan vaikutti myös haastattelutilanne – olihan keskustelun fokuksena oman uskonnollisen ajattelun pohtiminen ja sanoittaminen, jota nuoret olivat tehneet jo vastatessaan haastattelua edeltäneeseen kyselyyn. Myös sanapilvi ohjasi nuoria tarkastelemaan niitä uskonnollisia käsitteitä, joita kyselyvastauksissa oli käytetty. Sanapilven äärellä nuoret sekä pohtivat että tulkitsivat monia uskonnollisessa kielessä vakiintuneita sanoja ja sanoituksia suhteessa omiin arvoihinsa ja kokemuksiinsa. Haastattelutilanne itsessään oli siis sellainen, mitä eletyn uskonnon tutkimusta kehittänyt Robert Orsi on kutsunut "uskonnollisen perinteen idiomien muokkaamiseksi". Tällaisen prosessin keskiössä on vakiintuneiden ilmaisutapojen pohtiminen ja uudelleensanoittaminen eletyn elämän ja omien kokemusten kontekstissa.[41]

Haastattelemani nuoret aikuiset käyttivät uskonnolliseen uskoon liittyvässä puheessaan hyvin avoimia ja pohtivia sanamuotoja. He korostivat omaa henkilökohtaista kokemustaan ja tämänhetkistä tilannetta niin omassa elämässään kuin yhteiskunnallisesti. Tärkeää oli korostaa omaa valintaa ja vastuuta. Tällä tavoin julkinen ja yksityinen uskonto siis limittyivät eikä niiden välille piirtynyt jyrkkää rajaa.[42] Esimerkiksi itsensä vahvasti kristityksi identifioiva Roosa, 22,[43] totesi: "Mä oon valinnu olevani kristitty ja mä oon valinnu, et mä uskon kristinuskon Jumalaan, – – Se on se keino, millä mä haluan olla hyvä ihminen ja minkä kautta mä yritän olla hyvä ihminen."

Niin uskomisen tavassa kuin sen tavoitteissa korostui usein sisäinen ja henkilökohtainen näkökulma eli uskon ja uskomisen yksilöllisyys.[44] Erilaisista uskonnollisista yhteisöistä omaa paikkaansa etsinyt Emma, 22, totesi

41 Orsi 2005, 168–169.

42 Vrt. Pessi & Grönlund 2018.

43 "Roosa", kuten muutkin käyttämäni osallistujien nimet, on pseudonyymi.

44 Uskonnon yksilöllistymisestä ks. esim. Davie 1995; Beck 2010.

kiteytetysti: "Mä uskon omaa itteeni varten." Samalla Emma kritisoi erilaisia yhteisöllisiä rajoja, symboleita ja käytänteitä. Esimerkkinä hän pohti sitä, mitä ristisymbolin käyttäminen merkitsee ja mitä sillä halutaan viestiä. Emma koki tällaiset ulkoiset symbolit enemmän muille suunnattuina kuin omaa sisäistä uskoa vahvistavina käytänteinä. Uskonnollisen perinteen ja oman uskomisen välillä koettiin siis paitsi valintaa ja jatkumoa niin myös jännitteitä ja haasteita.[45]

Monet nuoret kokivat uskon ja uskomisen käsitteet varsin haastavina. Muutamat nuoret puhuivat mieluummin luottamuksesta kuin uskomisesta. Esimerkiksi Sofian, 16, mukaan tällaisessa puheessa säilyi "vähän semmoinen ehkä–kenties–niinku-tyyppinen fiilis, että ei sulje kokonaan poiskaan". Tällainen puhe nähtiin hyvin erilaiseksi kuin uskon varmuutta korostava retoriikka. Ekumeenisesti orientoitunut Joel, 19, taas kritisoi kuulemaansa uskoon ja uskomiseen liittyvää puhetta seuraavasti:

> *Mä vierastan semmosta usko pelastaa ja uskoon tulemista, tämmöstä retoriikkaa. – – Usko kuitenkin tulee kasteessa lahjana. Ja sit herkästi, jos me aletaan vaatia toiselta ihmiseltä uskoa, niin sit siitä tulee semmonen vallankäytön väline, vaikka usko on enemmän semmonen Jumalan armosta lahjana tuleva asia.*

Osa nuorista oli erittäin hyvin perehtynyt luterilaiseen oppiin; heidän arvionsa uskonnollisesta puheesta olikin hyvin analyyttistä ja systemaattista. Tällöin sekä uskomisen luonne että sen ilmaiseminen olivat kriittisen tarkastelun kohteena. Kaikki haastattelemani nuoret aikuiset halusivat etsiä juuri itselleen sopivia uskonnollisia ilmaisutapoja. Nuoret aikuiset siis tekivät arjessaan uskonnollisen instituution kieleen kohdistuvaa jokapäiväistä kriittistä diskurssianalyysiä; he sekä pohtivat että haastoivat vakiintunutta uskonnollista kieltä ja siihen liittyviä vallan ulottuvuuksia.[46]

Uskomiseen liittyvä kriittisyys koski myös sitä, mihin uskotaan. Keskeisin kritiikin kohde oli Raamattu, sen käyttö ja arvovalta. Nuorille aikuisille oli tärkeää, että Raamattua lähestytään analyyttisesti, kontekstuaalisesti ja historiallis-kriittisesti. Raamatun sanoma nähtiin aina tilannesidonnaisena

45 Vrt. Niemelä 2015.

46 Vrt. esim. Moberg 2017; Pollner 1987.

ja lukijan arvoja heijastelevana – niin omalla kuin muiden kohdalla. Esimerkiksi teologiaa opiskeleva Henri, 22, etsi tasapainoa omien arvojensa ja Raamatun välillä:

> *Raamatun arvovalta, – – jos se Raamatun kirjaimellinen tulkinta tai se Raamatun sanoma nousee sen armon ja hyväksynnän yläpuolelle, ni sitten se jotenkin.. – – En mä nyt hylkää Raamattua missään tilantees, mut tavallaan, jos se jollain tavalla vähentää sitä yhdenvertaisuutta tai hyväksyntää, ni sitten mä jotenkin jätän sen toissijaiseksi.*

Raamattua ja siihen vetoamista olennaisempana nähtiin arjen kristillisyys sekä keskeisiin arvoihin sitoutuminen. Toisinaan Raamatun nähtiin aiheuttavan niin paljon haasteita, että siitä koettiin olevan lähinnä haittaa. Esimerkiksi Joelin, 19, mukaan uskonnontunnustus luo raamit kristinuskolle ja "siellä ei Raamatusta puhuta yhtään mitään". Joel tähdensi vielä, että "me ei uskota Raamattuun vaan me uskotaan Jumalaan." Nuorille Raamattu ei siis ole uskon objekti vaan ihmisten tulkinnan ja perustelujen väline.

Sen sijaan usko Jumalaan oli monelle keskeistä ja merkityksellistä. Tällöinkin olennaista oli se, että kyseessä on nimenomaan usko – ei tieto. Tällainen uskonnollinen usko nähtiin paitsi abstraktina ja henkilökohtaisena niin myös julkisena ja toiminnallisena. Esimerkiksi kirkon työhön suuntaava Heidi, 25, oli kokenut jumalauskonsa vahvistuneen sen myötä, kun Jumala oli asettunut työtoveriksi. Hän koki, että on "persoonallinen Jumala, jonka kanssa ollaan yhteydessä ja joka lähettää työhön". Samanlaista toiminnallisuutta korosti Tiina, 27, pohtiessaan ihmisen osaa maailmassa:

> *Jumala on luonu ihmisen toimimaan – – Tavallaan se, että tee maailmasta sellainen kuin haluat sen olevan. Jos kukaan muu ei sitä tee, niin tee se itse.*

Kaikille nuorille oli tärkeää löytää omaa vakaumusta kuvaavia, juurevia ja avoimia sanoitusmuotoja. Uskomisen luonteessa korostui omakohtaisuus ja toiminnallisuus, kun taas suhde oppiin ja yhteisöihin oli monimutkaisempi. Osalle nuorista jokin yhteisö tai kristinuskon kantava ajatus oli tarjonnut oman uskon vahvistumista, osalle taas perinteitä kantavat uskonnollisuuden muodot olivat etäisempiä ja niihin suhtauduttiin varautuneesti. Yksimielistä uskovien joukkoa tärkeämpää kaikille oli se, että omille arvoille,

oman vakaumuksen pohtimiselle sekä näiden kanssa linjassa olevalle käytännön toiminnalle olisi tilaa ja tukea.

12.4 Rakkaus – minulle ja muille

Rakkaus loi nuorille eräänlaisen perustan ja punaisen langan niissä pohdinnoissa, mitä kristinusko ja uskominen lopulta tarkoittavat. Kuten uskosta niin myös rakkaudesta puhumista toisaalta vierastettiin käsitteen moninaisuuden vuoksi.[47] Esimerkiksi kirkollista toimintaa hyvin tunteva Anna, 22, pohti, että "rakkauskin on – – niin eriytynyt, et millaseks se käsitetään uskonnollisessa ja sit maallisessa kontekstissa". Tämän vuoksi rakkaudesta puhuttiin usein myös muiden käsitteiden kautta. Tällainen käsite oli esimerkiksi armo, jonka Laura, 25, yhdisti nimenomaan kirkolliseen kontekstiin:

> *No mun mielestä armo – – se on semmonen kirkkosana, mitä ei kauheesti muualla käytetä. Sitähän se mun mielestä tarkottaa, että se, mitä on elämässä tähän mennessä tehny, niin ei tarvii määrittää itteään koko loppuelämää. Että se on semmonen, että kelpaa sellasena kun on ja sitten, jos mokaa, niin sitten voi alottaa uudestaan puhtaalta pöydältä.*

Ajatus siitä, että ihminen tulee hyväksytyksi juuri sellaisena kuin on, oli monien muidenkin mielestä koko kristinuskon kantava ajatus. Nuoret siis etsivät uskonnollisesta perinteestä hyväksyntää ja tunnustusta omalle itselleen ja identiteetilleen.[48] Samalla ajatus hyväksynnästä piti sisällään sen, että ketään ei tulisi syrjiä. Tällainen myönteinen tunnistaminen ja tunnustaminen onkin tiedostettu monella tapaa inhimillistä hyvinvointia tukevaksi ja olennaiseksi osaksi nuorten toimijuuden tukemista.[49]

Uskonnollisen perinteen lisäksi rakkaus näyttäytyi maallisena ja arkisena. Rakkauden nähtiin vaikuttavan arjen turvaverkoissa ja luovan pohjan hyvälle elämälle. Tällaiset perheeseen ja ystäviin liittyvät rakkauden

47 Vrt. esim. Saarinen 2015.
48 Uskonnollisesta tunnustamisesta ks. Kahlos et al. 2019.
49 Esim. Häkli et al. 2015; Korkiamäki 2016.

ulottuvuudet korostuivat varsinkin nuorimpien, yhä vanhempiensa kanssa asuvien nuorten puheissa. Esimerkiksi Mona, 16, pohti seuraavasti:

> *Rakkaus on elämäs niinku – – et vaiks just vanhemmilta, perheestä, kaverit ja semmonen, et siitä saa onnea ja iloa. Ja sit jos miettii, et vaiks kukaan muu ei rakasta sua, niin – – Jumala rakastaa, niin sit myös saa se turvan ja ilon. Et aina on joku, mikä rakastaa sua.*

Ihmisten keskinäinen, arkinen ja jokapäiväinen rakkaus siis yhdistyi ajatukseen ihmistä suuremmasta ja rajattomasta Jumalan rakkaudesta. Samoin kuin ihmisten keskinäinen rakkaus, myös Jumalan rakkaus tarjosi elämään turvaa ja vakautta.

Monilla katse suuntautui henkilökohtaisen ja koetun rakkauden piiristä kohti laajempia sosiaalisia yhteyksiä, lähimmäisiä lähellä ja kaukana. Rakkaus haluttiin ulottaa koko ihmiskuntaan ja kaikenlaisille ihmisille. Käytännölliset esimerkit nousivat useimmin seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvistä kysymyksistä, kuten Roosan, 22, pohtiessa rakkauden rajatonta luonnetta:

> *Mun mielestä kaikki rakkaus on rakkautta, – – kaikki rakkaus on Jumalan luomaa. Mun mielestä ihmisoikeudet on jakamattomia ja ne kuuluu ihan kaikille. Ja se, et mun mielestä rakkauden kaksoiskäsky nimenomaan kehottaa siihen. Ihan, kun puhutaan seksuaalivähemmistöistä ja sukupuolivähemmistöistä ja sellasesta.*

Osalle kysymykset seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä olivat arvo- ja etiikkakysymyksiä, osalle taas kyse oli henkilökohtaisesta kokemuksesta ja identiteetistä. Usein esiin tuotiin myös keskustelu tasa-arvoisesta avioliitosta, joka nähtiin sekä yhdenvertaisuus- että oikeudenmukaisuusasiana. Myös tätä pohdintaa tehtiin suhteessa omiin kokemuksiin ja suhteessa kirkon perinteeseen.[50] Nuorilla oli vahva halu kehittää sekä kirkkoa että yhteiskuntaa kohti rajatonta rakkautta ja tasa-arvoa, joka huomioisi ihmisen

50 Samanlaista kokemuksen ja perinteen välistä pohdintaa tasa-arvoiseen avioliittoon liittyen tekevät myös Suomen evankelis-luterilaisen kirkon papit. Ks. Kallatsa 2020.

moninaisuuden myös sukupuolen ja seksuaalisuuden osalta.[51] Esimerkiksi Annan, 22, mukaan olisi tärkeää irtautua jaottelusta kahteen sukupuoleen ja niiden roolitukseen, sillä näin "saatais myös nää ei-binääriset ihmiset paremmin huomioitua".

Vaikka vastaajat monesti välttelivät käyttämästä tarkkoja lainauksia Raamatusta, moni kuitenkin löysi sieltä ohjenuoran ja viittauksen rakkaudellisuuteen. Rakkauden kaksoiskäsky (esim. Matt. 22: 34–40) ja siinä ilmaistu lähimmäisenrakkaus oli monen mielestä koko kristinuskon ydin ja ihanne. Maria, 27, oli pohtinut asiaa monelta kannalta ja tiivisti lopulta: "Lähimmäisenrakkaus on ehkä se, mitä mä oon miettiny, et mihin mun mielest vois tiivistyy koko se ajatus ja miltä mun mielest kristinuskon pitäiski ehkä näyttää."

Lähimmäisenrakkaus oli siis sellainen arvo ja oppi, jonka kanssa nuoret kokivat olevansa yhtä mieltä – ja johon oli mahdollista sitoutua. Nuoria aikuisia voisikin luonnehtia "kultaisen säännön kristityiksi", jota on pidetty yhtenä länsimaisen kristillisyyden valtavirroista.[52]

Arvojen ja kokemuksen lisäksi nuoret aikuiset näkivät lähimmäisenrakkauden toimintana. Lähimmäisenrakkaus loi sellaisen toiminnallisen ulottuvuuden kristinuskoon, joka oli oppia ja uskoa olennaisempaa. Lähimmäisenrakkaus toimi eettisenä ohjenuorana, jota seurata. Esimerkiksi Sofialle, 16, Jeesuksen esimerkki lähimmäisenrakkaudesta oli kaikkein olennaisinta:

> *Mun mielestä Jeesuskinhan vaikutti hyvältä tyypiltä, että jos se olis jotain niinku oikeesti noussu taivaisiin tai ei, niin ihan sama. Hän teki hyvän työn täällä. – – Siksi, että tämmöiset niinkuin tasa-arvo ja lähimmäisenrakkaus ja tämmöstä.*

Samaan aikaan kun uskon luonne ja sanoitus tuntuivat monelle haastavilta, nuorten oli helppo sitoutua lähimmäisenrakkauteen ja sen mukaiseen toimintaan. Kuten Kang on todennut, lähimmäisenrakkauden retoriikka tulee todeksi arkipäivän politiikassa ja institutionaalisissa käytännöissä. Nuorten aikuisten olikin tärkeää sitoutua – Jeesuksen esimerkin mukaisesti – sellaiseen toimintaan, joka murtaa opillisuuden raja-aitoja. Sen sijaan

51 Queer-teologiasta ks. esim. Cheng 2011.

52 Ammerman 1997.

keskeistä oli, että rakkaudellinen lähimmäisyys laajenee inklusiiviseksi, eroavaisuuksia ja moninaisuutta hyväksyväksi rakkaudeksi ja kaikkien ihmisten vertaisuudeksi.[53]

12.5 Toivo – arkipäivää ja tulevaisuutta varten

Toivosta puhuminen tuntui nuorille aikuisille luontevalta sen laajuuden ja ajankohtaisuuden vuoksi. Toivon käsite myös koettiin kutsuvana ja yhteyttä rakentavana. Yhdenvertaisuuden teemoja paljon pohtiva ja niiden parissa toimiva Anna, 22, pohti toivon käsitettä seuraavasti:

> *”Toivo on toisaalt semmonen asia, et se kanssa sitte ottaa laajemmin ehkä huomioon myös ei-kirkolliset tai ei-uskonnolliset asiat. – –Toivo on usko, toivo, rakkaus -kombosta ehkä kaikista laajin.”*

Toivo siis välttelee rajoja ja erontekoja. Samalla toivo on hyvin kristillinen ja juureva käsite. Esimerkiksi kirkon toiminnassa satunnaisesti vierailevaa Maria, 27, koki pappien puheiden päätyvän usein korostamaan juuri toivoa. Hänen mukaansa toivo on “sellanen sana, mitä käytetään tosi paljon kirkon toiminnassa”. Toivon käsite sopiikin hyvin kosmopoliittisen teologian ankkuriksi, koska se on sekä teologinen että inklusiivinen, sisäänsä sulkeva käsite.[54] Myös teologi Jürgen Moltmann on nostanut juuri toivon käsitteen kristillisen teologian ytimeksi. Hänen mukaansa toivo vastaa sekä ihmisen eksistentiaaliseen ahdistukseen että nykymaailman rakenteellisiin haasteisiin luoden solidaarisuutta ja myötätuntoa korostavan näköalan tulevaisuuteen.[55]

Puhuessaan tulevaisuudesta ja toivosta nuoret aikuiset pohtivat sekä omaa arkista elämäänsä että maapallon tulevaisuutta. Toivon käsite yhdistyi näihin molempiin. Arkipäiväisenä teemana toivo liittyi ajatukseen siitä, että vaikeuksista voi selvitä ja voi luottaa asioiden järjestyvän. Esimerkiksi nuorten parissa työskentelevä Nelli, 27, pohti arjessa vaikuttavaa ‘perimmäistä’

53 Vrt. Kang 2013, 113–119.
54 Esim. Kang 2013, 183.
55 Ks. esim. Moltmann 1991; 2019.

toivoa seuraavasti: ”Vaikka elämässä olis mitä, niin silti on kuitenkin se perimmäinen toivo, et sit viimeistään lopulta kaikki on hyvin. Ja et Jumala kuitenkin auttaa niissä asioissa, et ne järjestyy jollakin tavalla kuitenkin.”

Epävarmuuksien ja epätietoisuuden hetkissä toivo siis antaa levollisuutta ja luottamusta tulevaisuuteen. Toivo sisältyy synkimpäänkin toivottomuuden tilaan ja antaa rohkeutta katsoa eteenpäin. Toivo siis vahvistaa sekä toimijuutta että kyvykkyyttä löytää uusia näköaloja. Näin toivo tukee myös yksilön psyykkistä hyvinvointia.[56]

Toisinaan toivo myös kurkottaa yli tämän ajan ja yhden ihmisen elämänkaaren. Toivo luo näköalan iankaikkisuuteen. Nuorten aikuisten ajatuksissa tällainen ihmiselämän arjesta ikuisuuteen katsova toivo ankkuroituu henkilökohtaiseen jumalauskoon ja sen elettyyn todellisuuteen. Erilaisia haasteita nähnyt ja kokenut Heidi, 25, pohti toivoa seuraavasti:

> *Vaikka menis kuinka huonosti ja vaikka ei yhtään tuntuis siltä, että Jumala on luvannu olla ihmisten kanssa, niin sitten Jumala kuitenkin on. Ja sitten kyllä se myös liittyy – – siihen ylösnousemukseen tai pääsiäiseen sillai, että kaikissa asioissa voi olla pääsiäinen, että kaikesta sellasesta hirveestä voi tulla parempaa. Ja kyllä se myös liittyy sellaseen, että jos ei tässä elämässä oo enää minkäänlaista toivoa, niin sitten on kuitenkin se toivo siitä iankaikkisuudesta.*

Toivon teologia on siis samalla eskatologista teologiaa. Se katsoo ajasta iäisyyteen. Tällainen eskatologia ei kuitenkaan kiinnity ajatukseen kaukaisista lopun ajoista vaan tähän päivään ja arkiseen elämään. Eskatologialla on sekä voima muuttaa nykyisyyttä että varsinkin tulevaisuutta, joka Jürgen Moltmannin mukaan on kristillisen teologian ainoa todellinen ongelma.[57]

Nuorille aikuisille toivon näkökulmat olivat tärkeitä paitsi ihmiselämän niin myös koko planeetan kannalta, sillä erilaiset ilmastonmuutokseen ja ympäristökriisiin liittyvät teemat olivat osa jokaisen nuoren aikuisen pohdintaa. Tässä yhteydessä kirkolta toivottiin sekä sanoja että tekoja. Esimerkiksi Maria, 27, toivoi, että pieniä hyviä tekoja tuotaisiin esille, sillä “se myös tois ehkä semmost jatkuvuudenki ja tulevaisuuden toivon oloo”.

56 Snyder ym. 1991; ks. myös Snyder 2000.

57 Moltmann 1991.

Käytännöllisenä esimerkkinä Maria toi esiin toiveen, että kirkko tarjoaisi vain kasvisruokaa. Samanlaisia esimerkillisen toiminnan toiveita oli monilla nuorilla, jotka itse miettivät ympäristöasioita monipuolisesti lentolakosta kulutuskriittisyyteen, kasvisruuasta kierrätykseen.

Toivo näyttäytyi nuorten aikuisten puheessa lopulta sellaisena arjen ja ikuisuuden ulottuvuutena, jota tässä ajassa kaivataan kipeästi. Toivo myös kutsuu yhteen tekemään ja toimimaan paremman tulevaisuuden puolesta. Ympäristöasioissa aktiivinen Jenna, 19, koki, että toivon vahvistaminen on uskomisen, jaksamisen ja selviytymisen edellytys: ”Toivo, sitä nyt varsinkin tähän maailmanaikaan todella tarvitaan. Että ihmiset jaksaisi vielä uskoa, että ehkä tästä ilmastonmuutoksesta ja tämmöisestä voidaan selvitä, kunhan vaan oikeasti jotain tehdään.”

Toivo on siis tekemistä, tunnetta ja voimaa. Sen voisikin sanoa vahvistavan yksilöiden ja yhteisöjen toimijuutta, joka on aina tulevaisuuteen katsovaa.[58] Toivo myös auttaa kuvittelemaan parempaa maailmaa. Kang kutsuu näitä ajatuksia profeetallisiksi utopioiksi, jotka tuottavat eskatologiseen toivoon perustuvaa ja Jumalan valtakuntaa rakentavaa tulevaisuuden teologiaa. Samalla nämä ajatukset muuttavat sitä, miten ja miksi teologiaa tehdään. Kangin mukaan akateemista teologiaa laajempi, maailmaa muuttava julkinen teologia kutsuu ihmisiä mukaan kriittisiksi sosiaalisiksi toimijoiksi tekemään ja toimimaan, rakentamaan Jumalan valtakuntaa maan päälle.[59]

12.6 Johtopäätökset

Kosmopoliittinen teologia, kuten mikä tahansa teologinen diskurssi, on tapa ilmaista sitä, mikä meille oikeasti on tärkeää ja mitä pidämme toivottavana. Samalla teologia ilmaisee jotakin siitä, mitä ja miten Jumalasta voidaan tietää.[60] Tällainen ajattelu muodostuu aina sekä ihmisten yksilöllisten että jaettujen kokemusten pohjalta tietyssä ajassa, paikassa ja kontekstissa. Teologinen tietäminen, kuten mikä tahansa tietäminen, perustuu siis aina jonkun kokemukseen ja tapahtuu aina jonkinlaisessa ihmiselämän arjen

58 Isola et al. 2017, 18.
59 Kang 2013, 182–186; Ks. myös Eskelinen 2020.
60 Vrt. Ward 2018.

kontekstissa.[61] Tällainen on myös puheenvuoro nuorten aikuisten kosmopoliittisesta eletystä teologiasta. Tämä puheenvuoro on syntynyt haastattelemieni nuorten aikuisten, akateemisen sosiologi- ja teologiyhteisön sekä tämän tutkimuksen kirjoittajan välisessä vuoropuhelussa. Sellaisenaan se on myös osa niitä ajankohtaisia keskusteluja, joita jatkuvasti käydään sekä teologian luonteesta että kirkon ja maailman tulevaisuuden suunnista.

Nykyinen globaalin maailman konteksti sekä siinä vallitsevat oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon haasteet ovat keskeisiä sekä kosmopoliittista teologiaa muotoilleen Namsoon Kangin että suomalaisten nuorten aikuisten ajattelussa. Näissä tarkasteluissa maailma näyttäytyy rajojen sijaan kokonaisvaltaisena ja yhteisenä, jaettuna ja verkostoituneena. Kun tutkijalle kosmopoliittisuus on metodologinen lähtökohta, niin nuorille aikuisille se on osa arkea ja elettyä elämää.[62] Tällainen kosmopoliittinen näkökulma sisältää katseen sekä sisään- että ulospäin. Kriittisen tarkastelun kohteeksi päätyvät sekä oma paikka, positio, usko ja tieto kuin myös ne yhteiskunnalliset rakenteet, jotka maailmassa vallitsevat. Vaikka Kangin – ja nuorten aikuisten – kosmopoliittisen teologian ytimessä ovat yksilöt ja yksilöllisyys, on kosmopoliittinen teologia myös julkista teologiaa. Kuten Kang on todennut, kosmopoliittisuus sisältää nimenomaan julkisen katseen, joka auttaa tarkastelemaan sekä itseä että omaa suhdetta muihin kanssaihmisiin – ja koko maailmaan.[63]

Sekä universalismiin että kosmopoliittisuuteen kuuluu olennaisesti kriittinen tarkastelu ihmisen olemuksesta ja ihmisen paikasta osana elämän monimuotoisuutta. Samalla nämä näkökulmat lähestyvät sellaista ihmis- ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta, jota on kutsuttu kriittiseksi posthumanismiksi. Varsinkin ympäristökriisi on nostanut esiin puheenvuoroja, joissa ihmisen erityisasemaa on kyseenalaistettu filosofisesti, biologisesti ja sosiaalisesti. Tällöin kritiikki on kohdistunut sekä ihmisen olemisen että tietämisen käytäntöihin. Kritiikin ohella tärkeää on ollut myös hahmotella vaihtoehtoisia käsitteitä, luovia visioita ja uudenlaista etiikkaa.[64] Tällaisia visioita sisältävät myös posthumanistisen teologian puheenvuorot, joissa

61 Mm. Bergmann & Vähäkangas 2021; Laiho 2021.
62 Vrt. Beck & Sznaider 2010; Kang 2013.
63 Kang 2013, ix.
64 Lummaa & Rojola 2020; Braidotti 2018.

ihmisyys asettuu kaiken muun elollisen elämän rinnalle erityislaatuisine vastuineen ja vapauksineen.[65] Tällaisen ”ihmistä suuremman“ teologian tarkasteleminen ja tuottaminen näyttäytyykin tämän tutkimuksen perusteella keskeisenä jatkotutkimuksen tarpeena.

Tähän tutkimukseen osallistuneet nuoret aikuiset ulottavat globaalin vastuun ja solidaarisuuden paitsi koko ihmiskuntaan niin myös sen tuolle puolen. He ovat samalla kriittisiä mutta myös myötätuntoisia. Näitä ominaisuuksia voisikin professori Kirsi Stjernan mukaan pitää avainsanoina pohdittaessa luterilaisen uskon juuria ja luterilaisen teologian tulevaisuutta. Tulevaisuuden teologia määrittää myös sen, millaista nykyhetkeen ankkuroituvaa hengellistä ja yhteiskunnallista muutosvoimaa luterilaiseen teologiaan sisältyy. Stjernan mukaan inklusiivisuus, tasa-arvoisuus ja hengellisyys ovat aina olleet luterilaisia perusarvoja.[66] Tällainen hengellisyys ottaa huomioon myös kokemuksen ja asettaa erilaiset ihmiset yhdenvertaiseen asemaan. Juuri näistä lähtökohdista luterilainen reformaatio sai myös alkusysäyksensä – ja päätyi lopulta uudistamaan valtarakenteita niin kirkossa kuin yhteiskunnassa.[67]

Samanlaista oman perinteensä reformaatiota tekevät myös tutkimukseeni osallistuneet nuoret aikuiset – oman elämänsä ja globaalien haasteiden kontekstissa. Syvällisessä ja refleksiivisessä pohdinnassaan nuoret aikuiset etsivät vastauksia myös omasta uskonnollisesta perinteestään – ja samalla sekä kritisoivat että kehittävät sitä. Usko, rakkaus ja toivo ovat edelleen sekä merkityksellisiä että haastavia kristinuskon ytimiä. Tässä ajassa suurin ja kutsuvin näistä on kuitenkin toivo, joka kutsuu yhteen, auttaa arjessa ja antaa voimia kantaa vastuuta koko kosmoksesta ja sen tulevaisuudesta.

65 Esim. Rowe 2015; Schussler 2020.

66 Stjerna 2014, 83.

67 Stjerna 2014, 83, 88–89.

Kirjallisuus

Altglas, Véronique & Wood, Matthew (toim.)

2018 Bringing back the social into the sociology of religion: critical approaches. Leiden: Brill.

Ammerman, Nancy

1997 Golden rule christianity: lived religion in the american mainstream. – Lived religion in America. Ed. by David D. Hall. Princeton: Princeton University Press. 196–216.

2021 Studying lived religion: contexts and practices. New York: New York University Press.

Beck, Ulrich

2006 The cosmopolitan vision. Transl. by Ciaran Cronin. Cambridge: Polity Press.

2010 A God of one's own: religion's capacity for peace and potential for violence. Engl. Rodney Livingstone. Cambridge: Polity.

Beck, Ulrich (toim.)

2014 Ulrich Beck: Pioneer in cosmopolitan sociology and risk society. Munich: Springer.

Beck, Ulrich & Sznaider, Natan

2010 Unpacking cosmopolitanism for the social sciences: a research agenda. – The British Journal of Sociology 61, 381–403. https://doi.org/10.1111/j.1468-4446.2009.01250.x.

Bergmann, Sigurd & Vähäkangas, Mika

2021 Doing situated theology: introductory remarsk about the history, method, and diversity of contextual theology. – Contextual theology, skills and practices of liberating faith. Ed. by Sigurd Bergmann & Mika Vähäkangas. London: Routledge. 1–14.

Braidotti, Rose
2018 A theoretical framework for the critical posthumanities. – Theory, Culture & Society 36/6, 31–61.

Braun, Virginia & Clarke, Victoria
2021 Thematic analysis: a practical guide. London: SAGE publications.

Boyd, Rosalind
2014 The search for lasting peace: critical perspectives on gender-responsive human security. New York: Routledge.

Cameron, Helen & Bhatti, Deborah & Duce, Catherine & Sweeney, James & Watkins, Clare
2010 Talking about God in practice: theological action research and practical theology. London: SCM Press.

Cheng, Patrick S.
2011 Radical love: an introduction to queer theology. New York, N.Y: Seabury Books.

Davie, Grace
1995 Religion in Britain since 1945: believing without belonging. Oxford: Blackwell.

Derrida, Jacques
2004 Chapter 2: On cosmopolitanism. – Drifting: architecture and migrancy. Ed. by Stephen Cairns. London: Routledge. 48–60.

Eskelinen, Teppo (toim.)
2020 The revival of political imagination: utopia as methodology. London, UK: Zed Books.

Fabian, Johannes
2014 Ethnography and intersubjectivity: loose ends. – HAU Journal of Ethnographic Theory 4/1, 199–209.

Helkama, Klaus

2015 Suomalaisten arvot: mikä meille on oikeasti tärkeää? Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Hintsala, Merianna

2017 Taivasta varten luotu: usko ja ruumis vanhoillislestadiolaisuutta koskevissa verkkokeskusteluissa. Diss. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Huggler, Jørgen

2010 Cosmopolitanism and peace in Kant's essay on 'Perpetual Peace'. – Studies in Philosophy and Education 29/2, 129–140. https://doi.org/10.1007/s11217-009-9167-x.

Häkli, Jouni & Kallio, Kirsi Pauliina & Korkiamäki, Riikka

2015 Myönteinen tunnistaminen. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Isola, Anna-Maria & Kaartinen, Heidi & Leemann, Lars & Lääperi, Raija & Schneider, Taina & Valtari, Salla & Keto-Tokoi, Anna

2017 Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Kahlos, Maijastina & Koskinen, Heikki J. & Palmén, Ritva

2019 Recognition and religion: contemporary and historical perspectives. Abingdon, Oxon: Routledge.

Kallatsa, Laura

2020 Homoseksuaalisuus ja papit: Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappien käsitykset samaa sukupuolta olevien avioliitosta ja asenteet homoseksuaalisuutta kohtaan. Diss. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.

Kang, Namsoon

2013 Cosmopolitan theology. Reconstituting planetary hospitality, neighbor-love, and solidarity in an uneven world. St. Louis: Chalice Press.

Ketola, Kimmo

2020 Uskonto ja kulttuurin murros. – Hanna Salomäki & Maarit Hytönen & Kimmo Ketola & Veli-Matti Salminen & Jussi Sohlberg: Uskonto arjessa ja juhlassa. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2016–2019. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 134. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus 12–44.

Kim, Sebastian C. H., & Rovisco, Maria

2014 Cosmopolitanism, religion and the public sphere. Oxfordshire, England: Routledge.

Korkiamäki, Riikka & Kallio, Kirsi Pauliina & Häkli, Jouni

2016 Tunnustaminen näkökulmana ja käytäntönä lapsi- ja nuorisotyössä. – Sosiaalipedagoginen aikakauskirja 17, 9–34.

Laiho, Marjukka

2021 Eletty teologia tutkimusotteena. – Teologia eletyn uskonnon tulkkina: normatiivisuus ja uudistuvat metodit. Toim.Jaana Hallamaa, Kati Tervo-Niemelä & Isto Peltomäki. Helsinki: Suomalainen Teologinen Kirjallisuusseura. 128–153.

Lindh, Johanna

2015 Antropologin refleksiivisyys tutkijan oppimisena. – Umpikujasta oivallukseen. Refleksiivisyys empiirisessä tutkimuksessa. Toim. Sanna Aaltonen & Riitta Högbacka. Tampere: Tampere University Press.

Lummaa, Karoliina & Rojola, Lea

2020 Johdanto: Mitä posthumanismi on? – Posthumanismi. Toim. Karoliina Lummaa & Lea Rojola. Turku: Eetos. 13–32.

Lyytikäinen, Minna & Yadav, Punam & Wibben, Annick TR & Jauhola, Marjaana & Confortinin, Catia Cecilia

2020 Unruly wives in the household: toward feminist genealogies for peace research. – Cooperation and Conflict 56/1, 3–25. https://doi.org/10.1177/0010836720938397 (viitattu 4.5.2022).

Malkki, Leena & Sallamaa, Daniel & Saarinen, Juha & Eerola, Sami

2021 Ekstremistinen puhe verkossa ja uutismediassa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:20. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162949/2021_VNTEAS_20.pdf (viitattu 6.6.2022).

McGuire, Meredith B.

2008 Lived religion: faith and practice in everyday life. Oxford: Oxford University Press.

Moberg, Marcus

2017 Church, market, and media: a discursive approach to institutional religious change. London: Bloomsbury.

Moltmann, Jürgen

2019 The spirit of hope: theology for a world in peril. Louisville: Westminster John Knox Press.

2021 A theology of hope: for the 21st Century. London: Scm Press.

Niemelä, Kati

2015 'No longer believing in belonging': A longitudinal study of Finnish generation Y from confirmation experience to church leaving. – Social Compass 62/2, 172–186. https://doi.org/10.1177/0037768615571688.

Ojala, Markus & Matikainen, Janne

2022 Heikentynyttä vai eriytynyttä? Suomalaisten luottamus uutismediaan. – Media & Viestintä 45/1, 44–67. https://doi.org/10.23983/mv.115653.

Orsi, Robert A.

2005 Between heaven and earth: the religious worlds people make and the scholars who study them. Princeton, N.J: Princeton University Press.

Ovet auki
2020 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia vuoteen 2026. Helsinki: Kirkkohallitus. https://evl.fi/documents/1327140/77189567/suomen-ev.lut.kirkon-strategia-vuoteen-2026.pdf (viitattu 2.6.2022).

Pessoa, Alex Sandro Gomes & Harper, Erin & Santos, Isabela Samogin & Gracino, Marina Carvalho da Silva
2019 Using reflexive interviewing to foster deep understanding of research participants' perspectives. – International Journal of Qualitative Methods 18, 1–9. https://doi.org/10.1177/1609406918825026.

Pieterse, Hendrik R.
2017 A new global theology? Intercultural theology and the challenge of public discourse in a global Church – Missiology 45/2, 138–155. https://doi.org/10.1177/009182961769646.

Pessi, Anne Birgitta & Grönlund, Henrietta
2018 Julkinen ja yksityinen: uskonnon monipaikkaisuus. – Uskontososiologia. Toim. Kimmo Ketola, Tuomas Martikainen & Teemu Taira. Turku: Eetos ry. 100–112.

Pollner, Melvine
1987 Mundane reason: reality in everyday and sociological discourse. Cambridge: Cambridge University Press.

Puusa, Anu
2020 Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. – Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Toim. Anu Puusa & Pauli Juuti. Helsinki: Gaudeamus. 103–117.

Rowe, Terra S.
2015 Freedom is not free? Posthumanist, ecological reflections on Christian freedom and responsibility – Dialog: A Journal of Theology 54/1, 61–71. https://doi.org/10.1111/dial.12155.

Saarinen, Risto
2015 Oppi rakkaudesta. Helsinki: Gaudeamus.

Scharen, Christian & Vigen, Aana Marie
2011 Ethnography as Christian theology and ethics. London: Continuum.

Schussler, Aura-Elena
2020 Posthumanism and ecofeminist theology: toward a nondualist spirituality. – Journal of Personality and Social Psychology for the Study of Religions and Ideologies 19/57, 32–46. https://www.academia.edu/44679819/POSTHUMANISM_AND_ECOFEMINIST_THEOLOGY_TOWARD_A_NONDUALIST_SPIRITUALITY.

Sihvola, Juha
2004 Maailmankansalaisen etiikka. Helsinki: Otava
2011 Maailmankansalaisen uskonto. Helsinki: Otava.

Simonen, Jenni & Westinen, Jussi & Pitkänen, Ville & Heikkilä, Aino
2021 Luottamusta ilmassa, mutta kuinka paljon? Tutkimus eri sukupolvien luottamuksesta yhteiskunnan instituutioihin. Helsinki: E2 Tutkimus. (https://www.e2.fi/media/julkaisut-ja-alustukset/sukupolvien-huolet-ja-voimat/luottamusta-ilmassa/luottamusta-ilmassa-raportti-final-24.9.-1.pdf) (viitattu 6.6.2022).

Snyder, C. R. & Harris, C. & Anderson, J. R. & Holleran, S. A. & Irving, L. M. & Sigmon, S. T. & Yoshinobu, L. & Gibb, J. & Langelle, C. & Harney, P.
1991 The will and the ways: development and validation of an individual-differences measure of hope. – Journal of Personality and Social Psychology, 60(4), 570–585. https://doi.org/10.1037/0022-3514.60.4.570.

Snyder, Charles R.
2000 Handbook of hope: theory, measures & applications. San Diego, Calif: Academic Press.

Spännäri, Jenni & Kallatsa, Laura & Tervo-Niemelä, Kati
2021 ”Ei oo puhuttu.” Uskonnosta puhuminen ja puhumattomuus suomalaisissa perheissä. – Uskonto, katsomus, kasvatus 1/2022, 11–33. https://journal.fi/ukk/article/view/115213.

Stjerna, Kirsi

2014 For the sake of the future: rekindling Lutheran theology on spirituality, equality, and inclusivity. – Lutheran identity and political theology. Ed by. Carl-Henrik Grenholm & Göran Gunner. Eugene, OR: Pickwick Publications.

van Hooft, Stan

2009 Cosmopolitanism: a philosophy for global ethics. New York: Routledge.

Vuola, Elina (toim.)

2020 Eletty uskonto – Arjen uskonnollisuudesta ja sen tutkimuksesta. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Ward, Pete

2018 Is theology what really matters? – What really matters: scandinavian perspectives on ecclesiology and ethnography. Ed. by Jonas Ideström & Tone Stangeland Kaufman,

Wheeldon, Johannes & Åhlberg, Mauri

2019 Mind maps in qualitative research. – Handbook of research methods in health social sciences. Ed. by Pranee Liamputtong. Singapore: Springer Singapore. 1113–1129.

Wibben, Annick T.R.

2015 Opening security: recovering critical scholarship as political. – Critical Studies on Security 4/2, 137–153. https://doi.org/10.1080/21624887.2016.1146528.

Wigg-Stevenson, Natalie

2014 Ethnographic theology: an inquiry into the production of theological knowledge. New York: Palgrave Macmillan.

Ähllberg, Mauri

2007 Käsitekartat tutkimusmenetelmänä. – Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: metodin valinta ja aineiston keruu. Toim. Juhani Aaltola & Raine Valli. Jyväskylä: PS-kustannus, 60–70.